

Avery DULLES, *Blask wiary. Wizja teologiczna Jana Pawła II*, tł: Aneta Nowak, Kraków: Wyd. WAM 2003, ss. 315.

W zeszłym roku ukazało się pierwsze do wielu lat polskie tłumaczenie książki Kard. Avery Dullesa SJ. *Blask wiary* to jedno z tych niewielu dzieł wybitnego amerykańskiego teologa, które doczekały się przekładu na nasz język. Wydanie tej książki zbiegło się z nadaniem jej autorowi doktoratu *honoris causa* przez PWTW.

Tym razem Avery Dulles nie poświęca swoich przemyśleń tematowi, ale osobie – Janowi Pawłowi II i jego refleksji teologicznej. Celem tej pracy, powstałej jako rezultat wielu wykładów i artykułów, było przybliżenie słuchaczom i czytelnikom Dullesa myśli Ojca Świętego, a także zaprezentowanie Papieża jako teologa.

Książka, podobnie jak wszystko, co wychodzi spod pióra A. Dullesa, charakteryzuje się niezwykle uporządkowanym przekazem treści oraz przejrzystością układu. Każdemu rozdziałowi towarzyszą oddzielone na końcu wnioski. Szkoda jednak, że dzieło o znacznych walorach merytorycznych nie zostało wydane w dostatecznie staranny sposób, a o przenoszeniu i pisowni wyrazów decydował dość swobodnie nierozumny komputer, a nie zasady polskiej ortografii.

Autor prowadzi systematyczną analizę kolejnych wątków teologii Jana Pawła II. Zastrzega przy tym, że podejmując się tego zadania, zetknął się z problemem ogromnego bogactwa tematyki zajmującej wypowiedzi Papieża. Z tego wielkiego dorobku wybrał jedynie pewne, istotne i charakterystyczne zagadnienia i te omawia. Amerykański teolog przypomina dzieła Karola Wojtyły powstałe przed wyborem na Stolicę Piotrową, ukazuje też jego poglądy filozoficzne. Zestawia je z myślą zawartą w późniejszym nauczaniu papieskim. Przedstawiona w trzynastu rozdziałach teologia nie stanowi bynajmniej zwykłego przeglądu encyklik, listów i adhortacji. Jest uporządkowaną próbą wydobywania z nich personalizmu Karola Wojtyły. Dulles stara się odkryć w oficjalnych dokumentach i przemówieniach to, co jest naznaczone specyficznym, oryginalnym sposobem myślenia Jana Pawła II. Nawiązuje przy tym do dokumentów Soboru Watykańskiego II, a szczególnie do konstytucji *Gaudium et spes*, przypominając dwadzieścia trzy interwencje kardynała Wojtyły przy opracowywaniu tekstów soborowych. Rezygnuje natomiast z porównywania wypowiedzi Ojca Świętego z poglądami innych teologów, ponieważ Jan Paweł II nie ma stylu prowadzenia polemik, ani też nie wskazuje na ewentualne źródła sformułowań.

Avery Dulles skupia się na tych zagadnieniach, poruszanych przez Papieża, które uznaje za szczególnie istotne i godne uwagi. Na początku, w I rozdziale uzasadnia, że Karol Wojtyła, również jako Jan Paweł II, jest teologiem, ponieważ przedstawił znakomitą, dogłębną, współczesną reinterpretacją doktryny katolickiej. Dulles omawia wkład krakowskiego Kardynała w przygotowanie Soboru, a także Papieski „dorobek naukowy”

Rozdział II jest poświęcony tematyce poznawalności Boga, poglądom filozoficznym Karola Wojtyły ze szczególnym uwzględnieniem personalizmu, a także papieskiej interpretacji

nauki o Trójcy Świętej. Następny rozdział ukazuje chrystocentryzm teologii Jana Pawła II oraz jego personalistyczne ujęcie moralności chrześcijańskiej zbudowanej na Osobie Jezusa Chrystusa. Z tymi zagadnieniami związana jest tematyka mariologiczna oraz znaczenie pośrednictwa Maryi.

Kolejne rozdziały przedstawiają różne aspekty eklezjologii. Mówią o istocie i misji Kościoła (Rozdział IV), o kolegialności i strukturze hierarchicznej (Rozdział V) oraz o kapłaństwie i życiu zakonnym (Rozdział VI). Układ rozdziału o Kościele i sposób analizy tematu wynika z metody teologicznej Dullesa. Autor porządkuje tu myśli Jana Pawła II według schematu skonstruowanych przez siebie modeli. Dostrzega szczególnie upodobanie Papieża do tego rodzaju wizji Kościoła, który opisuje jako model mistycznej komunii, ale zwraca też uwagę na te wypowiedzi Papieża, które odpowiadają innym typom eklezjalnym – np. sakramentu, wspólnoty uczniów Chrystusa.

Kolegialność, jak naucza Jan Paweł II, winna być zakorzeniona w komunii z Bogiem, gdzie ma swoje źródło. Dulles zauważa akcentowanie przez Ojca Świętego roli biskupa, a zwłaszcza znaczenie jego zaangażowania ewangelizacyjnego. W tym kontekście umieszcza papieskie wezwanie do odnowienia więzi wiary i filozofii. Podkreśla zasługi Ojca Świętego w ukazywaniu właściwych relacji nauki i religii. Dulles dostrzega też u Jana Pawła II, wielokrotnie podkreślanie przez siebie stwierdzenie, że teologia z konieczności jest dziedziną eklezjalną. Do rozdziałów mówiących o Kościele autor zalicza we wstępie omówienie wypowiedzi Ojca Świętego na temat kapłaństwa i życia zakonnego, oparte w znacznej mierze na wielokwartkowych listach do kapłanów, natomiast rozdział poświęcony laikatowi (VIII) umieszcza po rozdziale VII, rozpoczynającym, jak pisze, analizę szerszych zagadnień, a dotyczącym bezpośrednio grzechu, cierpienia i pokuty.

Avery Dulles zwraca uwagę na to, że w przypadku Jana Pawła II teologia cierpienia wyraża z najbardziej osobistego doświadczenia Papieża. Ojciec Święty przyznaje, że cierpienie jest tajemnicą, ale, ponieważ jest filozofem, nie chce się zgodzić na porzucenie na takim stwierdzeniu, lecz poszukuje jak najgłębszego zrozumienia tajemnicy. Przy omawianiu zagadnień związanych z laikatem Dulles przypomina m.in., że Papież poddaje krytyce nadużycia związane z dopuszczaniem osób świeckich do posług przy ołtarzu.

Rozdział IX zajmuje się kulturą – jednym z bardzo istotnych dla Dullesa i chętnie poruszanych przez niego tematów. Amerykański teolog przypomina, jak doniosłą rolę Jan Paweł II przypisuje kulturze. Przytacza też wypowiedzi Ojca Świętego dotyczące specyfiki problemów kultury w USA. Z tym tematem łączy, analizowane w następnym rozdziale, zagadnienie teologii pracy i ładu społecznego. Wskazuje na związek nauki Jana Pawła II z brzmieniem dokumentów Soboru.

W poświęconym różnym aspektom wolności rozdziale XI Dulles zauważa, że dla Jana Pawła II wolność nie jest celem samym w sobie. Owszem, Ojciec Święty przypomina, że prawda wyzwala, że prowadzi ku wolności, ale jednocześnie to prawda i dobro są wobec niej wartościami nadrzędnymi.

Zagadnienia ekumenizmu i dialogu międzyreligijnego znalazły miejsce w rozdziale XII. Dulles omawia te kwestie powołując się głównie na myśli Jana Pawła II zawarte w encyklice *Ut unum sint*. Za zasługę Papieża w tej dziedzinie uważa usystematyzowanie programu zbliżenia z innymi wyznawcami Chrystusa. Przypomina o ekumenicznej praktyce Jana Pawła II – np. informowania innych wspólnot chrześcijańskich o ważnych wydarzeniach w Kościele katolickim - oraz papieskie wizyty w krajach, gdzie większość stanowią nie-katolicy.

Eschatologiczne wypowiedzi Ojca Świętego Avery Dulles przedstawia w tradycyjnym układzie „rzeczy ostatecznych” w rozdziale XIII. Obok umieszcza też tematykę historiozofii

czy raczej teologii historii Jana Pawła II z uwzględnieniem Jubileuszu 2000, który nazywa „kluczem hermeneutycznym” tego pontyfikatu.

Avery Dulles udowadnia, że Jan Paweł II posiada swoją konkretną, oryginalną wizję teologiczną i to tak bogatą, że nie można jej streścić w jednym zdaniu. Przypomnienie licznych tematów, jakie stanowią przedmiot zainteresowania Ojca Świętego jeszcze od czasów „przedpapieskich” uwydatnia bogactwo Jego myśli. Autor *Blasku wiary* pisze, że Jan Paweł II jest przedstawicielem teologii biblijnej, a Pismo Święte stanowi podstawę Jego wypowiedzi znacznie częściej u innych papieży. Współczesna, dogłębna reinterpretacja doktryny katolickiej prowadzona przez tego Następcę Św. Piotra sprawia, że nie tylko Kościół katolicki, ale i cały świat otrzymuje wielkie błogosławieństwo w Jego osobie.

Izabella SMENTEK